

Acésta fôia ese  
cate 3 côle pe luna  
si costa 2 fiorini v. a.  
pentru membrii aso-  
ciatiunei, éra pentru  
nemembrii 3 fr.  
Pentru strainatate  
1 galbenu cu porto  
postei.

# TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana  
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se  
face numai pe cate  
1 anu intregu.  
Se abonédia la Comi-  
tetulu asociatiunei in  
Sibiiu, séu prin posta  
séu prin domnii co-  
lectori.

Nr. 14.

Brasiovù 15. Iuliu 1874.

Anulu VII.

S u m a r i u : Ordinea lucrurilor adunarei gener. XVI. -- Studiu asupra dialectului macedo-romanu paralelu cu celu daco-romanu (Urmare). — Victime ale regeneratiunei si pessimismulu. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Procesu verbale. — Bibliografia.

Ad. Nr. 110 - 1874.

## Ordinea lucrurilor

adunarei gener. XIV, a asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului rom., ce se va tiené la Dev'a in 10. si 11. Augusta c. n. 1874.

### SIEDINTIA I.

1. Membrii asociatiunei, adunati fiindu la 9 óre deminétia in locul destinat pentru tienerea siedintieloru, alege o deputatiune, spre a invitá pre Escel. S'a dlu presiedente la adunare.

2. Presiedentele ocupandu locul seu, deschide adunarea.

3. Adunarea alege pentru portarea protocolului, 3 notari ad hoc.

4. Se alege o comisiune de 5 membrii, spre a cercetá socotelele si a raportá in siedintia a II.

5. Se alege o comisiune de 3 membrii, care in intielesulu §§ 6, 8 si 9 dein statute, va conscrie pre membrii cei noi, va incassá tacsele si le va subministrá cassariulu.

6. Se alege o comisiune de 5 membrii, care in intielesulu §-lui 23 lit. f., g. si h. dein statute, va preliminará bugetulu anului viitoriu, si 'lu va asterne adunarei in siedintia II.

7. Se mai alege o alalta comisiune pe 7 membrii pentru esáminarea si raportarea asupra altoru motiuni asternute adunarei gen. dein partea comitetulu asociatiunei, séu a altoru dintre dd. membrii ai asoc.

8. Secretariulu comitetulu, raportéza despre activitatea asociatiunei in decurgerea aniloru 187<sup>2</sup>/<sub>3</sub> si 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub>, precumu si despre rezultatele, ce s'au ajunsu prein trens'a.

9. Cassariulu si controlorulu, asternu bilantiulu venituriloru si speseloru anuale, si arata starea materiale a asociatiunei preste totu.

10. Bibliotecariulu raporteza despre starea bibliotecei asociatiunei.

11. Presupunenduse, cà lucrurile enumerate pana aci, nu voru absorbi totu tempulu siedintiei, restulu aceluia se intrebuintiéza pentru cetirea dissertatiuniloru, substernute de tempuriu la presidiulu comitetulu.

### SIEDINTIA II.

1. Acést'a siedintia se incepe cu continuarea cetirei disertatiuniloru restante dein siedintia premergatória.

2. Adunarea primesce si desbate rapórtele comisiuniloru delegate in siedintia precedente.

3. Se aducu si se desbatu proiectele si motiunile, ce se facu in privintia asociatiunei.

4. Fienduca Trienniulu oficialiloru si membrii de comitetu ai asoc. alesi, si respective realesi, la adunarea generale dein Naseudu a espiratu: pentru acea adunarea gen. procede la alegerea nouiloru membrii de comitetu si oficiali pentru cei 3 ani urmatori.

5. Se destina locul si tempulu celei mai de aprópe adunari generale.

Sibiiu in 23. Iuniu 1874.

Comitetulu asoc. trans. pentru  
literatur'a si cultur'a poporului  
romanu.

## Studiu asupra dialectului macedo-romanu paralelu cu celu daco-romanu.

(Urmare dela Nr. 12.)

Inainte de a ne despartî de modulu indicativu, fia-ne permisu a reflectá la una eróre flesiunale, ce se comite de unu tempu incóce de càtra toti scrietorii rom. dea rôndulu sí estmodu amenitia a luá consistentia neindreptátita in limb'a romana. Cestiunata' eróre privesce a 3. pers. plur. a imperfectulu indicativu, la care, nu sciu dein ce ratiuni, incepumu mai cu totii a adauge unu **u**, ce nece servesce de órecare frumosétia limbistica, nece si-póte documentá indereptátirea, fia acea dein punctu-de-vedere foneticu ori etimologicu-gramaticale. Pentru cà de o parte in pronuncia poporului acelu **u** nicaire nu se aude; de alta parte scimu sí admitemu cu totii, cà p. e. eli laudá e una contractiune dein eli lauda-v-a, illi lauda-b-ant, **b** sí respective **v** in limb'a rom. deintre dóue vocali desparendu, éra celi doi a contragundu-se. in unulu lungu sí intonatu, care contragere se oserba sí mai luminatu la cele trei conjunctiuni ultime in diftongirea lui **e** cu a dupa lape-

darea lui *v* dein midiulocu, precumu de esemplu: *l. ego tene-b-am r. io tiene-v-am sî apoi tie-neám, l. illi tene-b-antr. eli tiene-v-a sî in fine tieneá. Deci acelu u nu e dóra vre o remasítia a lui b dein imperfectulu lat., cumu aru poté unii se cugete; apoi cumu cà dein cosunatóriele finali nt ale terminatiunei lat. nu s'a facutu sî nu se potù nececandu face, avemu óre lipsa se mai spunemu? Prein consecentia pre cestiunatulu u — censem delendum.*

Trecundu la modulu cojuntivu, e de notatu, cà presentele acestui la cojugatiunea *I.* nu diferesc de presentele indicativu, precumu: se calcu, calci, calca scl. in locu: se calce alu d-romaniloru. In cele-alalte cojugatiuni fratii m-romani se unescu cu noi.

Tempurile alalte ale cojuntivului atátu in dialectulu m-romanu, câtu sî in alu nostru au sensu optativu sî, cu esceptiunea unui, suntu preste totu tempuri compuse; dara in modulu compunerii sî formarii loru dialectele fratîne se despartiescu decàtra olalta. Noi romanii cisdanubiani, e sciutu, cà le formàm cu ausiliariulu asi prepusu au propusu la infinitivulu scurtu au lungu alu verbului respectivù; dein contra fratiloru dein Emu le-este asi cu totulu necunoscutu, sî prein ce i suplenescu loculu? prein imperfectulu sî perfectulu verbului ajutoriu vrere pusu inaintea presentelui cojuntivale, p. e. vreám si calcu, vreái si calci, vreá si calca scl., ori luandu-se pers. 3. vreá impersonalmente: io vreá si calcu, tu vreá si calci, elu vreá si calca, seu cojuntiunea se demulteri omittenduse, io vreá calcu, tu vreá calci, elu vreá calca scl. Amirabile lucru, cà sî in acestu puntu gémenele dialecte rom., cu câtu lu urmarimu mai departe in vechime, cu atátu mai tare se apropia unulu de altulu! La anticii romani cisdanubiani adeca, ba in districtele Biharei sî Satumariului chiaru sî in dfo'a de asta-di, dàm asísidere de tempurile optative formate cu vreám sî am vrutu, numai câtu langa ausiliariu se puneá sî se pune infinitivulu, nu cojuntivulu presente, p. e. io lu vreám (seu vreá) bate, elu a vrutu chiamá preotu = io l'asi bate, elu ar fi chiamatu preotu.

Mai are cojuntivulu unu tempu, asiá-numitulu conditiunale cu forma flesionale simpla, care la m-romani pana in dfoa de adi este in usu, sî cumu cà acell'a in dílele betrane asemenea se usitá sî deincece de Danubiu, adeverscu remasítiele lui in cele mai vechie càrti romanesci. Colo se termina in rim, ri, ri, rimu, ritu, ri, cóle se terminá in re, re, re, remu, retu, re, sî se póte deduce de o parte dein perfectulu ori futurulu cojuntivu alu latiniloru, de alta parte dein imperfectulu aceluasi modu. Se dàm câteva esemple de usulu acestui tempu in ambele dialecte. Macedo-romane: Se vruri se aprindi cirap'lu, se aruci nautru uscate lemne, cà verdile facu fumu, d-r. de vei se

aprindi foculu in cuptoriu, se arunci in leintru scl.; se vrurimu se nu avemu purici, se portàm piloniu (d-rom. pelinu); se aru migari ghel'a multu suptíre sî o gliti, sî se dormiri invelitu sî cu capitâniu pre deosu, ai se te grasi, d-r. de vei rumegá mancarea fórte suptíre sî o veiinghiti, sî de vei dormi invelitu sî cu capetâniu pre diosu, ai se te ingrasi.\*) Daco-romane antice: Se spre fóralegi cautari, Dómne, (de vei cautá); se ultarem numele Domnului nostru (de amu fi uitatu); se in judeciele mele nu amblare (de nu voru amblá), s. a.\*\*\*) Dein esemplele produse sî câte tóte altele se invederédia, cà tempului cestiunatu intielesulu conditiunale i-lu impromuta proprie cojuntiunea se, lat. si, fóra carea nececandu nu ocure. Care e dara, amu poté cu dereptu cuventu intrebá, sensulu adeversatu, primitivu si principale alu acelu tempu? Ast'a nu se lamuresce nece in opulu gramaticale alu lui I. Varescu, carele deintre vechii gramatici rom. singuru face amentire de acestu tempu, nece in Gramatec'a sî Elementele Cipariene. Noi riscàm opiniunea, precumu cà tempulu acest'a inca e in lini'a prima de intielesu optativu, cà imperfectulu cojuntivu in rem alu latiniloru.

Totu cà acumu discutatulu tempu, se potu folosi sî se folosescu sî alalte tempuri cojuntive in sensu conditiunale, prepunendu-li-se in m-romania cuventiélele si furi cà, s'este cà, candu va si, precumu in d-romania de, déca stramuta asísidere presente, imperfectulu sî futurulu indicativu, éra cojuntiunea se presente cojuntivu in tempuri de sensu conditiunale, p. e. m-r. se (se furi cà, s'esta cà) veniái ma de tempuriu, aflái auce vrutulu teu óspe, d-r. de (déca) veniái mai de tempuriu, aflái aice pre iubitulu teu amicu; d-r. se faca elu asiá l'asi laudá; se-lu fia ascultat, n'ar fi patítu séu nu patiá reu, scl. Oserba, onorable lectoriu, cumu in casurile ultime limb'a romanesca aduce nu pucinu cu cea francesca, in carea costruitiunea conditiunata (seu mai dereptu graindu optativa) asísidere depinde de regula de la alta costruitiune cu verbulu in imperfectulu indicativu cà conditiunatoriu, p. e. nous irions au bois de la ville, s'il n'était pas si tard; diferenti'a e. cà la noi in atari frasi sî verbulu conditiunatu si celu condinante stà totu in modulu indicativu.

In respectulu imperativului e memorabile, cà m-romanii nu posiedu imperativulu asiá-numitu negativu, carefe intre tóte idiomele nóue-latine singuru in d-romanesca cisdanubiana se afla. Celu pucinu nece Boiadgi nece Macsimu nu punu acelu modu negativu, dein contra aducu destule frasi ne-

\*) Leake Researches of the Grèce, in eserc. pentaglos. pag. 393—6; la Cipariu Principia pag. 185.

\*\*) T. Cipariu o. c., pag. 187 si urm.

gative cu imperativu verbale afirmativu\*) in gramaticele ioru; éra cà in dialectulu romanu cisdunarenu de unde se trage sî de candu e in usu? fia reserbatu la cercetări ulterioari. — Inse sî cu respectu la celu afirmativu fratii aurelianidi se abatu binisioru de la noi: un'a pentru cà persónei 3. sing. sî plur., cumu sî persónei 1. plur. eli de comune prepunu cuventielele las' si (d.-r. lasa se); ált'a, sî mai cu séma, cà eli sî la verbele de cojug. II. imperativulu lu-forma regulatu de la infinitivulu lungu prein omiterea silabei re sî remiterea accentului depre e finale pre silab'a penultima, cu sî in cojug. I. sî IV., p. e. de la tace-re imp. tace tu,\*\*) scl.

Pre urma gerundiulu la cojugatiunea I. se termina in ándu séu ánda-lui (dupa scrisórea sî rostirea d.-romana ándu s. ánda-lui), la a II. in undu s. unda-lui, la a III. in endu s. enda-lui (e chiaru) sî sendu, senda-lui, éra la a IV. in indu s. inda-lui, precumu: calc-ánda calcanda-lui, tac-undu tacunda-lui, bat-endu batenda-lui sî arup-sendu arupsenda-lui (d.-r. rumpendu), avd-ánda avd-índa-lui. Cumu vedemu, verbele de a.trei-a cojugatiune, ce facu perfeptulu cu si, au gerundiulu in dóue forme; nu e lamuritu inse, óre cele in cu, gu formédia unulu dein aceste gerundie numai in cundu, gundu, ori numai in cendu. gendu, ori dóra in ambele tipuri? La Boiadgi celu pucinu ocure sî fac-endu. Éra acea, cà de unde se trage sî provine acatiarea pronumenelui lui la capetulu formei gerundiale feminine, fóra cá acelu lui se adauga o se iee ceva dein sensu, ci remanendu cu tótulu otiosu? inca nu-i potumu dá de urma.

C. Mai avemu de consideratu câteva neregularitati cojugatiionali.

Anume ce se atinge da vorbele denumenative de cojug. I. sî IV., cari la noi romanii traianidi in órecáte persóne ale presentelui indicativu sî conjunctivu, cumu sî ale imperativului accrescu cu terminatiunea edi, respective esc, m.-romanii pre cele d'antáiu le usita multu mai raru decátu noi cu terminatiunea indegetata, ér' pre ceste ultime le cojuga cá la noi, cu singur'a esceptiune a imperativului, pre care depreuna cu marmatianii nostri lu apocópédia bucurosu, p. e. floré tu, d.-r. infloresce séu infiori tu.\*\*\*)

Verbele dau, stau, iéu posiedu acea peculiaritate, cà a 3. pers. plur. a presentelui indicativu o facu: eli da, sta, iea, deci fóra u finale sî nere-

gulariu alu nostru; cu tóte cà e curiosu a audí pre acelu u sî in dialectulu calabrese alu limbei italiene, precumu: eglino stau, farau,\*) in locu de: stanno, faranno (eli stau, voru face). Formatiunea rea a imperfectului, io dedeám in locu de io dám scl., se gasesce sî la dinsi. Dara de ací incolo alte tempuri se dîcu la dinsi mai corectu decátu la noi. Asiá perfectulu: dedi vulg. dedu, dedési, dede, dedemu, dedetu, dédera; steti vulg. stetu, stetésí scl.; deci nu: elu dete, eli detera, io dadui, statui, cumu aude omulu in mai multe locuri pre la noi. De ací condicionalulu: dederim, dederi, dederi, dederimu, dederitu, dederi. Asiá mai departe imperativulu: lia, da, sta tu, tóte cu vocalea a chiara, éra nu cá la noi slavonisatulu dài tu.

Beu, vreu, viniu, fiu, sciu inca facu esceptiuni de la regul'a cojugatiionale. Beu, vreu adeca in a 3. pers. dein multariulu presentelui indicativu omitu pre u finale, deci: eli bè vrè; éra gerundiulu lu bere e biundu, biunda-lui — Verbulu venire are perfectulu istoricu: veni vulg. vinu, venisi, vene, vínemu, vînetu, vînera; prein urmare condicionalulu: si venerim, veneri scl. — Verbulu fire suplenesce, cumu scimu, cele mai multe tempuri ale ausiliariului escu s. sum; cá atare face pers. 3 sing. sî plur. a presentelui conjunctivu fiba; participiulu trecututu futu, futa, d.-r. fostu, a; gerundiulu fundu, funda-lui. — Asemenea sciu are in acumu memoratele persóne ale presentelui conjunctivu elu se sciba, eli se sciba.

O alta variante intre dialectulu romanescu cissi transdunarenu ar esiste in privinti'a perfectului sî supinului verbeloru in dere. Aceste adeca, de cumva se tienu de cojugatiunea II., in ambele dialecte intrecalédia dupa d unu j eufonicu in tempurile numite, p. e. a vedere, vediui, vediutu; ci la cele de cojugatiunea III. intrecalámu numai noi sî numai in unele, éra m.-romanii ba, déca e corectu ce scrie Macsimu,\*\*) precumu: credere, credui, credutu, cá pierdúi, pierdutu.

Mai remarcabile e inse faptulu, cà fratii nostri de la Balcanu precumu deoparte folosescu mai desu perfectulu simplu, de cumu lu-folosimu noi, asiá de alta parte lu sî formédia cu terminatiunea mai anticá sî mai corecta. Anume perfectulu cu si, pré desu in càrtile nóstre mai betrane, éra supinulu cu su se forma in acestu dialectu: a) la verbele cu radecina terminata in vre una consuna dentale, p. e. inclidu d.-r. inchidu, io inclisi, inclisu; tramitu, io tramisi, tramisu; sî asta regula o urmédia sî verbulu manere de cojug. II. impreuna cu compusele sale. De oserbatu e, cà in verbele, cari inainte de cosu-

\*) P. e. Boiadgi o. c. pag. 228: invéra-te, ma nu blá-stímá. Neculescu Flori de Maced. (Demanéti'a):

„Ce ai? Ce fugi, musiata vruta?“

‘N bóce dulce eu strigám.

„Ban', avere, tie-dau tuta;

Ma nu fugi,“ mine li-dícám.

\*\*\*) I. Maximu o. c., pag. 82.

\*\*\*\*) Boiadgi o. c. pag. 96.

\*) V. Fernow Italische Mundarten, pag. 323.

\*\*\*) I. Maximu o. c., pag. 93.

natóri'a dentale au **n**, acest'a uneori se omite înainte de terminările flexionale și sî su; ba se omite în m.-romanesc'a **n** câte odată sî pre aiure, p. e. întindu, io întinsu, întisu, ascundu, io ascusi, ascusu; — b) perfectulu cu si, sî si supinulu cu su, lu-au verbele, a caroru tulpina se finesce în guturalile **c**, **g**, deînaintea caroru consune standu **n**, acest'a asîsidere se lăpeda aórea în tempurile dein vorba, precumu: aspargu, io asparsi, asparsu, d.-r. spartu, vincu d.-r. invingu, io vinsi s. visi, vinsu s. visu. Singurele verbe, cari avendu perfectulu în si facu supinulu în tu, suntu succedentile: cocu, io copsi, coptu; fierbu, io fiersi, fiertu; figu, io fipsi, fiptu; frigu, io fripsi, friptu; rumpu, io rupsi, ruptu. — Verbulu facere are: io feci, io am faptu, d.-r. io am facutu; frangere, io fregi, scl.<sup>1)</sup>

Cumu vediumu, verbele de cojug. III., cari facu supinulu în tu, pastrédia cosunantea dein capetulu radecinei, de sî de comune stramutate în alt'a afine; precandu cele ce formédia supinulu în su, pierdu acésta cosunatória sî la perfectu, si la supinu, p. e. fig-u, fip-si, fip-tu; merg-u, mer-si, mer-su, scl. Esistu inse verbe, cari în dialectulu m.-romanu retienu cosunantea finale a tulpinei înainte de si alu perfectului istoricu, dara nu sî înainte de su alu supinului; ma în acestu casu cosunatória acea are se fia una guturale neprecésa de alta cosunante, precumu: trag-u, trap-si; tra-su, sî trap-tu; aleg-u, alep-si, ales-u sî alep-tu sî altele.

În privinti'a participiului trecut (ori supinului) avemu de a oserbá, cá pré numeróse verbe de cojug. III. au participiulu în dóue tipuri, în su sî tu, cumu vediumu já dein câteva exemple produse; cel'a e mai nou, cest'a mai vechiu, sî deincóce de Danubiul inca se afla mai desu la scrietorii rom. dein epoc'a nascerei literaturii nóstre (secl. XV.—XVIII.), precumu: d.-r. alegere, aleptu; deregere, dereptu; facere, faptu; întielegere, întieleptu; pungere, puntu; scriere, scriptu; stringere, strimtu; ungere, untu;<sup>2)</sup> asiá sî la m.-romani: alegere, aleptu („Fabule ica paramite sî istorie alepte<sup>3)</sup>); inderegere, d.-r. a indereptá, indereptu; facere, faptu; ascundere, ascunsu sî ascuntu; deregere, deresu sî dereptu; frangere, fransu sî framptu; lingere, linsu sî limptu; plangere, plansu sî plamptu; spargere, sparsu sî spartu; scriere, scrisu sî scriptu; strengere, stensu sî strempu s. streptu;<sup>4)</sup> tórcere, torsu sî tortu; ungere, unsu sî untu; s. a. — Remarcabile e în participie cá framptu, strempu, umptu, cá sî la latini érá acea în usu, cá între nt adeseori se se întrecaledie unu **p** sî în urmare se se scria sî rostésca mpt, p. e. temptare în locu de tentare; asiá dîcemu sî în limb'a d.-

romana pana în dîu'a de adi framtura i. l. d. frantura; semtire, semptire i. l. d. sentfire; éra **p** acel'a în participie lapedandu-se, în consecenti'a acestei **m** se preface éراسi în **n**, despre ce éراسi ne dá exemple si latin'a, unde la quinque se díse quintus sî quinctus; defungor, defuntus sî defunctus; cingo, cintus sî cinctus.<sup>1)</sup> De altá parte datin'a m.-romaná de a lapedá aóre pre **m** séu **n** înainte de **p** în atari participie, are asîsidere prototipulu seu în latin'a, unde frango se face în participiu fractus, fingo fictus, pingo pictus, stringo strictus etc., sî asiá m.-romanesce stringu streptu.

Altu participiu alu nescaroru verbe de cojug. III., usitatu la celi vechi, se usita adi la m.-romani cá sî la noi numai în derivarea cuvintelor, precumu: alegu, alegutu, alegut-oriu; întielegu, întielegut-oriu; spunu spunitu, spunit-oriu<sup>2)</sup> scl.; desî despre spunitu nu aflámu urme la celi betrani ali nostri.

În fine nu mai insîramu vorbe multe despre pasivulu verbeloru, care se forma cá la noi, cu auxiliariulu escu în tóte modurile sî tempurile; nu despre reflexive, cari asîsidere se cojuga cá la noi sî întogmai au adeseori întielesu pasivu. Mai oserbámu numai cu respectu la verbele unipersonali séu nepersonali, cá în tienuturile m.-romane despre fenomenele naturali folosescu câteva verbe diferite de ale nóstre, p. e. bumbunédia d.-r. tuna; dá plóia, néo, grândine d.-r. plóua, ninge, grândina; se agudesce d.-r. se templa; se ungesce d.-r. se cuvine, s. a. Astragundu de la ceste ultime straine, facia cu alalte amu poté întrebá, ce inriurintie casiunara acea abatere de la usulu vorbirei nóstre cisdunarene despre memoratele fenomene naturali?

(Va urmá).

### Victime ale regeneratiunii si pessimismulu.

Dupa mithologi'a greco-latina Chronos — Saturnu = Tempulu — isi manca pruncii proprii. În tempulu nostru scriptorii si politicii aplica acea imagine poetica la unele evenimente istorice dein cele extraordinarie dicundu: Revolutiunile isi consumma pe filii lor. Natiunea romana intréga, de pre totu coprensulu Daciei si alu Panoniei, a trecut în anii 1848 et 1849 prin una dein cele mai mari revolutiuni, adéca prefaceri, dein câte s'au întemplat vreuna-data pe acésta parte a Europei în lungulu periodu de ani 1743, adeca dela 105 pana la 1848. Revolutiunile dein acei ani au sfarmatu multime de lantiuri si ferecaturi, atátu ale tiraniei fisice, câtu ale celei spirituali. Acea prefacere fusese preparata

<sup>1)</sup> I. Maximu o. c., pag. 94.

<sup>2)</sup> La Cipariu Principia, pag. 200 s. u.

<sup>3)</sup> Boiadgi o. c., pag. 212.

<sup>4)</sup> Leake Researches of the Grèce, l. c. pag. 399.

<sup>1)</sup> Crelli Inscription. Nr. 4360, 4505; Th. Mommsen Inscript. etc.

<sup>2)</sup> I. Maximu o. c., pag. 96.

de mai înainte, prin alti ómeni, prin alte spirite, pe cale pacifica; revolutiunea numai càtu se folosí de momentu si resturnà la noi, cá si pe airea, deintru-una-data totu, reu cu bunu, pentru cá se inaltie ceva cu totul nou. Dara cei carii au participatu la regenerare prin revolutiuni, n'au apucatu a edifica mai nimic, ci au venitu asia numit'a reactiune, care le-a dñsu in tonu imperativu: Voi sciti se resturnati, nu se si edificati; missiunea edificarei o amu luatu noi, éra voi aveti se ve supuneti, séu cà ve supunu eu cu mana tare si cu braçiu inaltu. Déca nu ve place, éca portile tiei deschise cá se esiti; aflati inse, cà reintrarea vóstra va depende numai dela noi.\*)

De aici emigratiuni, exiliu, refugiu in staturi straine.

Magiarii au fugitu de fric'a furciloru, a glóntieloru si a inchisoriloru austriace. Romanii moldoveni s'au spariatu de bataile ce au luatu càtiva dein ei dela gendarmii lui Michailu Sturdia voda.\*\*) Deintre romanii munteni carii au participatu la revolutiunea prea puçinu sangerósa, mai multi s'au exilatu ei de buna volia, éra altii au cautatu in strainatate scapare numai de inaintea brutalitatiloru invasiunii si de inchisórea dela monasteri'a Vacaresci, éra viéti'a fisica nu le-a fostu amerintiata.

Romanii dein Transilvani'a carii au participatu la regenerarea nationale, voliendu a evita furcile si glóntiele unguresci, dupa victori'a momentana a revolutiunii magiare in Martiu 1849, parte s'au re-

\*) Nu intielegemu aici deportatiunile franciloru la Caienn'a, Algiru etc, ci avemu inaintea ochiloru numai acea systema a statului politienescu deintre anii 1850 et 1860, dupa care asia numitiloru malcontenti li se dá pasporte in strainatate, cu conditiune inse, cá se nu se mai reintórca.

\*\*) Alexandru Cusa, Cost. Negri, Petru Casimiru, Georgie Sionu, Mavrogeni, Russu, unu Cantacusiuu, Panu, episcopulu Iustinu, Malinescu jun. s. a., deintre carii unii au scapatu la Cernauti, altii la Brasiovu. Cusa dupace fusese legatu si transportatu la Galati, scapà de acolo cu fug'a, pe Dunare in susu pàna la Pesteu, de unde venise la adunarea dela Blasiu, tienuta in 15—17 Maiu 1848. Altii au fostu legati cotu la cotu, batuti bine si detienuti in casarm'a dela Iasi sub cuventu, cà acei teneri esiti mai totu dein familii de frunte, s'aru fi rescutatu in contra lui Michailu Sturdia Domnulu tiei numai la instigare consulatului rusescu, care avuse instructiune stricta, cà se faca ori-cumu va scí, se nu crutie nimic, pentru cá se se produca mai antaju de tóte in Iassi ceva revolta, fia càtu de mica, numai cá se se dea pretextu de a tramite trupe rusesci in Moldov'a, cá se fia si de acésta parte mai aprópe de teatrulu revolutiuniloru europone si mai la indemana pentru alte evenimente care se asteptá in Turci'a. In adeveru, cà tenerimea dein Iassi, facuse mare servitiu reactiunii, fàra cá se visedie póte de asia ceva. Dara pe ómenii teneri de 20—25 de ani atàta'i talia capulu; furi'a tenerietiloru orbindu'i, nu le lasa tempu cá se védia, cumu ei se facu instrumente bene-venite ale diplomatiei reactionarie si a le despotismului. Astadi junisiorii dein 1848 sunt barbati matori de câte 45 pàna càtra 50 de ani, si cei carii au mai remasu in viéti'a, se mira singuri de usioratarea, cu care cadiusera in cursele generariului Duhamel, tramisu de imperatulu Nicolae in calitate de comissariu plenipotentu.

trasu in Munteni'a si in Moldov'a, pentru cá optu-dieci-si patru dein ei se ajunga in captivitate rusésca si boierésca, éra ceilalti s'au retrasu in fortaretielu loru, numite Muntii apuseni, pentru cá se si apere de acolo existenti'a nationale cu feru si plumbu. Dupa trei luni, romanii transilvani s'au potutu reintórcé in patri'a loru. Ei nu lovisera in principiulu monarchicu, ci dein contra, ii fusesera de mare ajutoriu. Atunci reactiunea le dise: Ve accordu una parte considerabile a libertatiloru pe care vi le-ati castigatu in lupt'a ce ati tienutu in contra revolutiunei magiariloru, éra restulu nu e nici de nasulu vostru, nici de alu altora, elu remane la discretiunea mea. Se vediu cumu ve portati; voi vedea apoi si eu, ce am se mai facu pentru voi, séu in contra vóstra; pàna una-alta, veniti se ve invetiú eu, cumu se sustiene unu statu, cumu se administra tiér'a, si ce specie de civilisatiune imi convene mie, si altoru staturi monarchice.

Cei mai multi romani transilvani trecuti prin scóle, au adoptatu acelu programu cathegoricu alu reactiunii austriace, pentrucà, de si elu differea de programulu nostru nationale, dara facea impossibile restabilirea vechiei tiranii asiaticé, si le dá ocaziune de a si exercita poterile; éra ómenii prevedietori si carii scia bene, cà omenimea européna n'u stà pe locu, si cà intre popóra existe óresi-care solidaritate, asteptá mai multe dela tempu.

Unii dein contra, revoltati in sufletele loru asupra reactiunii, evitara ori-ce transactiune cu dens'a, si mai bene se exilara de buna voia, decàtu se i adópte programulu. Dupa trei ani, acelea spirite tari se retraseru in Moldov'a (in Munteni'a nu era suferiti). Dupa diece ani programulu reactiunii absolutistice cadiu, si in locu'i vení altulu semi-constitutiionale, care durà aprópe siepte ani (1860 art., 1867 Iuniu).

In acelu periodu scurtu pessimistii nascuti dein Daci'a superioare, ingrijati de sórtea romaniloru locuitori in aceea, se parea cà aru fi indestulati cu directiunea ce luase caus'a natiunii, in adeveru inse densii asteptá, pretendea si fortiá progresse neamenatu mai mari decàtu suferé legile eterne, la care este supusu mersulu civilisatiunii si consolidarea libertatiei. Cu tóte acestea, ei incepura se faca cauza comuna cu optimistii, desvoltara càtu-va tempu activitate extraordinaria mai alesu pe terrenulu politiceii contemporane; altii éراسi cá juris consulti, cá historici si literati, lucrara in acei ani atàta, càtu nu facusera mai inainte in tóta viéti'a loru. Intr'aceea pessimismulu care se accaparase de ei inca dein anulu 1850, ii urmaria si acumu cá unu demonu torturatoriu, in mai multe actiuni a le loru, progresulu nationale pentru densii era prea peste mesura linu, éra uneori li se parea chiaru regressu; stralucitele cariere ce facusera mai multi dein ei, cá juris consulti, cá professori si directori la liceuri si universitati mai alesu in statulu Romaniei, in locu se i

satisfaca, îi adusera în conflicte mai cu toată societatea. Niriicu nu se făcea pe voli'a locu, nici-unu altu romanu nu era destulu de romanu pentru densii; unora dein ei li se naluca că se afla în periculu personale, că sunt incongiurati de tradatori si de sicari (asasini), carii ambla dio'a nóptea cu ferulu împunnatu său cu revolverulu încarcatu, că se le ascundia sórele; cei mai buni amici ai loru era crediuti de inemici conspiratori în contra loru, candu cu iesuitii (Munteanu, Eliadu), candu cu sasii (Porescu s. a.), cei mai multi cu nerntii si cu magiarii, éra unulu (Anagnoste dein Bucuresti) crede, că perirea lui si a toturoru va veni numai dela anglii.

Pessimistii dein Daci'a inferioare dotati dela natura cu imaginatiune mai vivace decâtu cei dein Transilvani'a, vedu atâtu relele positive, câtu si pe cele imaginate de ei, prin microscopu care le arata în figure si dimensiuni piramidali, de unde apoi si periculele li se reprezenta în proportiuni vaste, extraordinarie, care le însufla spaima si chiaru terróre, în câtu stà se li se inchiage sangele în vene.

Armele si bellulu civile au exterminatu individi dein tóte classile societatiei nóstre. Processulu regenerarei nationale si politice a cerutu si mai cere victime numai dein classile inteligente a le natiunei, dein acelea classii, dela care s'ar potea astepta cu dreptulu, că precumu tóte affectele si pasiunile, asia si zelulu nationale, si patriotismulu loru, se stea sub regimulu ratiunei, si prin urmare nici-unu individuu se nu cadia victima fóra necesitate. La noi se pare că desperatiunea de rezultatele luptei vene mai înainte de a fi cunoscuta acelea rezultate. În acelea momente critice se intende nópte preste spiritu, activitatea lui devene paralisata, alienata, adesea mórtá pentru totu-deauna.

Ne înfioramu candu cugetamu la numerulu victimeloru câte au cadiautu în alienatiune de mente dela 1850 încóce. Episcopulu Iustinu dela Románu desperase de sórtea Moldovei sub invasiunea rusoturcesca. Grigorie Ghica voda alu Moldovei se smentí, că-ci desperase de unirea Romaniei sub unu Domnu strainu, ceea ce fusese ide'a sa de predilectiune, si asia se inpuscà aprópe de Parisu. Acestora urmara totu dein Moldov'a, eminentele barbati de statu Panu, professorii Latesiu et Nicoleanu (poetulu), carii au desperatu sub Alexandru Ioanu I.; mai tardíu Sturdia s. a. În Munteni'a urmara unii dupa altii, episcopulu Filaretu dela Buzeu; Radu Ioanescu, fostu agónte alu Romaniei în Serbi'a sub ministeriulu Brateanu; Filipescu supranumitu Curca; Ioanu Eliadu; Dim. Bolintineanu; éra în tempulu mai dein urma barbatii ministeriali Dim. Ioanidu betranulu; Iliescu; Const. Grig. Ghica, filiu alu lui Grig. Ghica; Iancu Sturdia, acesti patru dein urma'si luara totu-odata viéti'a prin plumbu. Dintre romanii Transilvani au cadiautu întru intunerecu indata dein 1850, tribunulu I. Morariu, fostu provisoru de dominiu în distr. Fagarasiului, care mai tardíu s'au

aruncatu în Dunare; pop'a Bacila dela Alba Iuli'a, tribunulu infocatuu; avocatulu Porea alias Porescu dela Medeasiu; în an. 1852 Avramu Iancu în urm'a conflicteloru avute cu reactiunea; dela 1861 înainte Andreiu Murasianu; Gavriilu Munteanu; éra astadu acela, carele a luptatu în tóta viéti'a sa cu energia în contra tentatiuniloru pessimismulu, pâna ce în fine cadia si elu victima, pe care cinci medici renuntau o definira: Mania paralitica.

Mai toti acesti barbati nefericiti aru fi potutu dice în momentele loru lucide: „Zelulu natiunei si alu patriei m'au mancatu pre mene Dómné!“ Numai la unii dein trensii au mai concursu inca si alte cause, atâtu phisice, câtu si psychice, că se le aduca nervii în iritatiune excessiva, se le cutremure creerii, se'i împinga în aberratiuni mentali si întru intunecime, de care pe cei mai multi dein ei îi salvà numai mórtéa.

Amu mai cunoscutu si cunóscemu inca si alti individi, dein nefericire nu puçini, la carii facultatile sufletesci functionédia regulatá, caroru nu le lipsesce nimicu dein câte sunt necesarie la sustinerea propria, mai scurtu, ómeni cu mentea intréga în oricare alte împregiurari a le vietiei; numai candu este vorba de venitoriulu natiunei si alu patriei romanesce, îi audi vaierandu-se că nisce desperati. Ochii sufletesci ai acestoru pessimisti dein natura, său dein educatiune, totu un'a, nu mai vedu nici-unu venitoriu; pentru ei este totulu perdutu; progressele nóstre positive recunoscute de tóta lumea lumínata, nu sunt nimicu, său numai nesce illusiuni; dupa a loru parere natiunea nóstra nu a facutu si nu face nici-unu passu înainte spre civilisatiune si libertate, pentru-cà nu alérga cu rapediunea pretensa de infocat'a loru imaginatiune. Venu barbati competenti dein Europ'a civilisata si le spunu, că progressele romaniloru dein ceea ce fusesera densii înainte cu 45 si relative cu 25 de ani, sunt relative mai mari si mai insuflatórie de respectu, decâtu ale ori-carui altu poporu ce se afla pe territoriulu Europei în asemenea conditiuni; dar acelea observatiuni benevolitórie la pessimisti trecu numai de ironia, bataia de jocu. Pessimistulu nu vrea se audia, că natiunea romanésca intréga abia în acestu seculu a scapatí de intunecimea în care fusese aruncata cu ajutoriulu limbei slavóne; elu uita cu totulu, că dein Romani'a propria iataganulu turcescu abia a esitu în an. 1829, baionetele rusesci în 1854 si cele austriace în 1856; că rob'i'a de 104 pâna la 208 dile pe anu, s'a stersu în Transilvani'a si Ungari'a numai în an. 1848; în fine pessimistulu inchide ochii si nu vrea se védia, că nici-unu poporu nu s'a regeneratu numai în câte unu scurtu periodu de 30—40 de ani, si nici numai cu mijulócele câte au státu pâna astadi la dispositiunea romaniloru.

Pessimismulu este unu morbu fórté periculosu si de natura că se omóre nu numai individi, dara si natiuni si popóra întregi; de aceea toti câte se simtu

tari in credentiele si in aspiratiunile loru, se'si tiena de una dein primele datorii, a combate pessimismulu, si a nu lasa se cadia in elu nici-unu romanu.

(Va urma).

### Colectiune de diplome

dein diplomatiuulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe români (valachi).

(Urmare.)

1566. Suppl. C. D. T. VII. p. 127.

Alesandru Domnulu Moldovei provóca pe sasi, cá se se rupa de cátra Ferdinandu I. si se se supuna lui Ioanu Sigismundu Zapolya si mamei sale Isabellai.

1566. 30. July. Alexandri Vajvodae Moldavien-sis convocatoriae ad saxones, super defectione a Ferdinando I. et adhaesione Joanni 2. et Isabellae.

Orig. in Tabulario Nat. saxonicae.

1566. Suppl. C. D. T. VII. p. 155.

Diploma de donatiunea, forte memorabile dein acea cauza, cá prin acea se dau aristocratiloru secui iobagi séu robi totu secui, in territoriulu secuiescu, pentru care carturarii secuiloru nu incéta a protesta, cá la ei nu a fostu iobagia, adeca secuii isj inchidu si léga ochii, cá se nu védia nice dio'a la amiédi. Mai suntu adeca mai multe diplome de coprinsulu acesteia.

Donationales, vi quarum sicutis, jobbagiones in Sicilia donantur.

Orig. in arch. Capit. alb. Tran. Centuria B. Nr. 46 et 54.

1567. Suppl. C. D. T. VII. p. 195—198.

Magnatulu romanu Gavriilu Mailatu vende dominiulu Fogarasiulu cu cetate cu totu si cu partea diumatate dein comun'a T'ec'a, junelui reguletiu Ioanu Sigismundu cu dreptu de hereditate, pentru sum'a de 20 mii de galbeni. Pe atunci acestu Mailatu era comandante de óste, si petrecea in castre la Fenesiu aprópe de Clusiu.\*)

Transumtum de anno 1567. in quo transumitur:

1. Appromissio Gabrielis Maylad, quod pro 20,000 fnis auri Terram Fogaras, et medietatem oppidi Theke Regi Joanni II. resignaturus sit, de 6. aug. 1566.

2. Attestatio, quod Gabriel Maylad 20,000 fnos effective levaverit de 15. Aug. 1566.

Praemissis Transumtorum praemittendis Primarum tenor talis est.

„En Maylad Gabriel Fogaras földének szabad ura, és örökös Ispánja fogadok az én hitemre, tiszteségemre, az én kegyelmes Uramnak második János királynak, hogy az én házamat Fogaras várát minden hozzám tartozóval egyetembe, és Thekének a

\*) De aci incolo famili'a Mailatu se retrage successive cu totulu dein Transilvani'a, se stramuta in Ungari'a, si remane constante in fidelitate cátra cas'a Habsburg pâna in dio'a de astadi.  
Red.

felét ez mostani kisaszony havának 15-dik napján, minden okvetetlen, mindeneknek tanácsán kívül, az eő Felsége embere kezébe, a ki én nekem az 20,000 arany forintot, meg hozza, mely 20,000 arany forintért eő Felségének, és az eő maradékinak örökbe ífrol ífra örök árron attam, minden okvetetlen, minden algiviával, porával, golyobissával, élésével egyetemben, ezt is hozza tévén, hogy mind a mely gyermekim most volnának, a vagy lennének azzokat terheket magamra vötvén, és az mi Levelek én nálam volnának, kik Fogaras dolgát illetnék, mindeneket eő Felsége kezében adok, mely dolognak erős-ségére attam ez levelet, az én pecséttemmel, és kezem írásával meg erősítettett. Datae in Castris ad Fenes positis 6. Aug. anno Domini 1566.

Subscriptio haec est: Gabriel Maylad m. p.

### Joannis secundi confirmationales

vi quarum transumit et confirmat statutorio relatorias de 1568. tenore quarum Casparus Békes in illo jure, quod Joannes II. a familia Zalaházi relate ad Terram Fogaras concambiavit, et eidem Caspari Békes donavit, nemine contradicente statutur, Albae Juliae 1. Sept. 1568.

App. D. Tran. T. VI.

Érasi trafica asupra Fagarasiului si a districtului seu. Mai susu vediramu, cá Gavriilu Mailatu, filiu alu lui Stefanu Mailatu voda alu Transilvaniei, venduse acelu districtu prefacutu acumu in dominiu, lui Ioanu II. Sigismundu Zapolya pentru sum'a de 20,000 galbini. Dein acestu documentu inse aflamu, cá regele Ioanu Sigismundu abia tienú Fagarasiulu unu anu de dile, apoi ilu si doná lui Gasparu Bechesiu, care pe atunci era cubiculariu si consiliariu alu seu, éra mai tardiu jocá rola destulu de mare in historia patriei nóstre. Intr'aceea se mai presentara inca si alti pretendenti la possessiunea Fagarasiului, céta intréga de barbati si de femei, ramure ále cátoruva familii ungurene amestecate cu romane. Ferdinandu I. adeca donase dominiulu Fagarasiului episcopulu rom. catholicu Toma dela Vesprimu dein Ungari'a, carele fusesé filiu alu unui aristocratu ungurescu, anume Ladislau Zalaházi. Dela episcopulu Toma numitulu dominiu trecuse la duoe sorori ale lui, anume Magdalena si Ana, care fusesera maritate, avusera copii si alti herodi, de unde apoi se ridicase unu numeru considerabile de pretendenti. Ioanu Sigismundu citá pe toti pretendenti prin protonotariulu seu inaintea sa, facú ce facú de'i scóse dein tóte drepturile formate asupra Fagarasiului, le trase la se ne, apoi investí cu ele totu pe Gasparu Bechesiu. Acestu documentu este lungu, cá si celu despré Ciceu, dara totu instructivu. Vedi tu cáta anarchia, cáta rapacitate, cáte donatiuni si contra-donatiuni, cumú ajunsesera de vendiare, nu numai persóne si familii, ci dieci de mii de sufete. Si apoi candu vei cautá, pentru care merite! De exemplu, in casulu de facia, duoe femei si copii loru castigasera unu dominiu mare numai pentru cá ele fusesera sororile unui archiereu. In acestu actu de donatiune incá dâmu preste mai multe nume romanesci, amestecate cu magiare si sasesci, unele inse schimosite, in cátu éراس nu scii ce se alegi dein ele, de ex. Progota Vovota etc.; unii sunt si cnezi, carii acilea inca se paru a figura numai in calitate de primari ai comuneloru rurali, precumu amu mai vedutu si la altu locu.

Nos Joannes secundus, Dei Gratia ellectus Rex Hungariae Dalmatiae, Croatiae etc. memoriae etc.

quod fidelis noster Magnificus Gáspár Békes de Kornyát, supremus cubicularius et consiliarius noster, nostram personaliter veniens in praesentiam exhibuit nobis, et praesentavit unas Literas nostras Testimoniales, seu memoriales super legitima introductione, et statutione totius et omnis Juris Generosarum Dominarum Elisabeth Volfgangi de Kabos, Barbarae Pauli Banffi egregiorum consortum, ac filiorum suorum, item nobilium Ladislai, Martini, Pauli, Stephani, Francisci filiorum, et puellae Barbarae filiae\*) Egregii Blasii Thotevry, nec non Nicolai Lyphthay ac filiorum et filiarum suarum, deinde Annae relictae primum Francisci Hozzutelky, deinde Joannis Budaházy, ac alterius Annae consortis Egregii Stephani Ficzy, nobiliumque Petri et Ladislai, ac reliquorum orphanorum Liberos quondam Gasparis Menyhárt, nec non Alexii Báthori, aliorumque universorum fratrum, sororum, ac totius Generationis Egregii quondam Ladislai de Zalaháza hominum inferius nominatorum, in totali Castro et Terra Fogaras universarumque ejusdem pertinentiarum habiti, et per eosdem in nos translati, et transfusi, per nosque eidem Caspari Békes ipsiusque haereditatibus et posteritatibus universis donati; pro parte ejusdem Gasparis Békes per fidelem nostrum Egregium magistrum Paulum Zigethi Prothonotarium nostrum, ad mandatum nostrum Regium, vigore Literarum nostrarum Introductoriarum et Statutoriarum, et praesentibus vicinis et commetaneis ejusdem Castrum pertinentiarumque suarum, absque ulla contradictione peracta, sub pendenti et authentico sigillo nostro in pergameno patenter confectas, et emanatas, tenoris infrascripti, supplicans nobis idem Gáspár Békes humillime, ut nos easdem Litteras nostras, ac omnia et singula in eisdem contenta, ratas, gratas, et acceptas habentes, praesentibus literis nostris verbotenus inseri et inscribi, ac in formam privilegii nostri redigi facientes, pro ipso Gasparo Békes, suisque haereditibus et posteritatibus universis gratiose confirmare dignemur, quarum quidem literarum nostrarum Testimonialium tenor talis est:

Nos Joannes II. etc. memoriae etc. quod fidelis noster Egregius Magister Paulus Zigethi Prothonotarius noster, nostram personaliter veniens in praesentiam, propriae vivaque vocis oraculo fideliter, et conscientiose retulit in hunc modum: quomodo ipse diebus proxime transactis, quasdam Literas nostras introductorias et statutorias, pro parte fidelis nostri magnifici Casparis Békes de Kornyát, supraemi cubicularii et consiliarii nostri emanatas, sibi praeceptoriae sonantes ea qua debuit reverentia, et obsequio recepisset in haec verba:

Joannes secundus etc. fideli nostro Egregio magistro Zigethi Prothonotario nostro salutem et gratiam. Cum Sabbatho proximo ante festum S. Ste-

phani Regis, Generosae Dominae Elisabeth filiae Egregii quondam Joannis Kechedy, Volfgangi Kabos in Geres, feria vero secunda tunc sequenti, Barbara filia Egregii quondam Petri Bathori, ex generosa olim Domina altera Barbará filia generosae quondam Dominae Annae filiae Egregii quondam Ladislai de Zalaháza Pauli Banffi Egregiorum consortes in Mogyoro; feria autem tertia, Domina Sophia relictá Egregii Georgii Kozárváry filiae Egregii quondam Georgii Lyphthay ex Domina Dorothea filia generosae quondam Magdalенаe filiae dicti Ladislai Zalaházi in Földvár; nec non Magdalena relictá Egregii quondam Melchioris Kechiety legitima Tutrix nobilium Ladislai, Martini, Pauli, Francisci filiorum, et Sophiae puellae filiae suorum, ex eodem Domino et Marito suo susceptorum in Gyeke; Deinde feria quarta in dicto festo die S. Stephani Regis, Egregius Blasius de Thotevor legitimus Tutor nobilis puellae Barbarae filiae suae ex nobili quondam Magdalena consorte sua filia annotati Melchioris Kechiety progenitae, ac Nicolaus Lyptay filius annotati Georgii Lyphthay ex praedicta Domina Dorothea filia Dominae Magdalенаe filiae memorati Ladislai Zalaházy provocatus, in Thoteur Joannis et Francisci filiorum, et Catharinae, ac Sarae filiarum suarum, nec non nobilis Domina Anna primum Francisci Hozzutelky, deinde Johannis Budaházy Egregiorum relictá, filia praefati Georgii Lyphthay ex annotata Domina Dorothea consorte sua progenita; Sabbatho proximo post dictum testum diem S. Stephani Regis hic Albae Juliae. Deinde sabbatho post festum B. Bartholomaei proxime praeteritum nobilis Domina Anna consors Egregii Stephani Ficzy de Meregio filia Egregii quondam Gasparis Menyhart de Solyomkew ex nobili quondam Domina Margaretha filia praefati olim Georgii Lyphthay ex praememorata Domina Dorothea progenita, legitima Tutrix nobilium Petri et Ladislai, ac reliquorum orphanorum liberorum quondam Casparis Menyhart in sua, ac eorundem fratrum suorum carnalium nominibus, et in personis similiter in Gyeke. Item nobilis Ladislaus filius annotati quondam Melchioris Kechiety; feria tertia proxima post festum exaltationis S. Crucis anno Domini 1567. similiter hic Albae Juliae. Postremo Egregius Alexius Bathori filius praefati Petri Bathori ex memorata quondam Domina Barbara, filia quondam Dominae Annae filiae praefati dudum Ladislai Zalaházi feria quarta post festum S. Marci Evangelistae anni ejusdem Domini 1568. in dicta Gyeke coram nobis personaliter constituti, onera, et quaelibet gravamina nobilium Johannis, et Balthazaris Volfgangi Kabos, Balthazaris, et Gabrielis Pauli Banffi filiorum Stephani Dominae Ursulae, et puellae Annae liberorum annotatae Dominae Annae Lyptay Ladislai, Martini, Pauli, Stephani, Francisci filiorum, ac Sophiae puellae filiae dicti Melchioris Kechyety, puellae Barbarae filiae dicti Blasii Thoteory Petri, et Ladislai liberorum Casparis Menyhart scilicet, nato-

\*) Erronee, vide rectius inferius.



rum, et in futurum nascendorum, aliorum etiam fratrum proximorum et consanguineorum suorum, quos infrascriptum tangeret negotium, seu quovis modo posset in se assumen: Totum et omne jus eorum, haeredumque et posteritatum suarum universarum, omnemque juris et Domini proprietatem, quod et quam ipsi in totali Castro et Terra Fogaras, ac universis oppidis, villis, et Possessionibus praediis et juribus Possessionariis, pertinentiis videlicet ejusdem castris quibuslibet ubivis, et in quibuscunque comitatibus hujus Regni nostri Transylvaniae habitis ex perennali colatione et Donatione serenissimi Principis quondam Domini Ferdinandi Hungariae, Bohemiae, etc. Regis, per Literas suas Donacionales Reverendissimo quondam Thomae filio dicti quondam Ladislai Zalaházi, Eppo Vespremiensi, et per eum dictis Dominabus Magdalenae, et Annae filiarum, ejusdem praefati Ladislai Zalaházi, nec non memoratis Melchiori, Martino, et Joanni Kecheti dictarum Dominarum filiis, aliis etiam eorundem Liberis et haeredibus universis, per defectum seminis magnifici quondam Joannis Bornemisza de Berzentze facta\*) habuissent, nullum jus, nullamve juris et Domini proprietatem ipsorum in praedictis Castro et Terra Fogaras, ac universis pertinentiis suis pro se reservan: pro portionibus nostris possessionariis in Possessionibus Zabed, Keolpen, Galambod, et Hoczo vocatis in sede nostra siculari Maros existentibus, iisdem pro summa quatuor millium florenorum Hungaricalium ea conditione, ut si eosdem in praedictis portionibus possessionariis defendere nollemus, aut non curaremus, ex tunc praedictam 4000. florenorum summam eisdem nobilibus, eorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, citra ullum litis processum in parata pecunia integre exolutari sumus, in perpetuum datis et inscriptis, vigore aliarum literarum nostrarum fassionalium superinde sub sigillo nostro Judiciali confectarum, in nos haeredesque, et posteritates nostras universas, simul cum universis literis Donationalibus, Privilegialibus, et causalibus, factum praedicti Castris, et Terrae Fogaras, pertinentiarumque suarum tangent. et concernen. quas pro se se causarunt, invalidarunt, viribusque destitutas reliquerunt, ac semper exhibitor. vel exhibitoribus nocituras commisserunt in perpetuum pleno jure, et cum effectu transtulerint, et transfuderint. Et quemadmodum nos idem dictum Castrum et Terram Fogaras simul cum praedictis universis oppidis, villis, possessionibus, praediis, et juribus possessionariis, pertinentiis videlicet ejusdem omnibus, earumque utilitatibus quibuslibet, a magnifico Gabriele Maylad filio spectabilis magnifici olim Stephani Maylad alias Vajvodae Transylvaniensis, et sicularum

\*) Donatio haec Ferdinandi I. super Castro Fogaras pro Thoma Zalaházi etc. expedita fuit Strigonii in festo B. Luciae Virg. Extractum illius recitat Schmitth' Eppi. Agrien. T. III. p. 311.

comitis pro 20,000 florenis Hungaricalibus auri puri, veri et justis ponderis, proprio Thesauro nostro, nulla contradictione, Inhibitione, et reclamatione quorumpiam intercedente perpetuo jure emtum, et per unius ferme integri anni spacium per nos quiete et pacifice possessum, unâ cum toto, ac omni jure nostro Regio, in eodem Castro et Terra Fogaras, ejusque cunctis pertinentiis, qualitercunque habito, fideli nostro magnifico Caspári Békes de Kortnyat supraemo cubiculario, et consiliario nostro ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis jure perpetuo, salvo jure alieno, per alias Literas nostras donacionales dedimus, donavimus, et contulimus. Ita hoc quoque jus praefatorum nobilium utriusque sexus hominem superius nominatim conscriptorum per eosdem in nos translatum et transfusum eidem Caspári Békes ipsiusque haeredibus, et posteritatibus universis vigore aliarum literarum nostrarum Donationalium superinde emanatarum, sub certis conditionibus, in eisdem Literis clarius denotatis, clementer in perpetuum dederimus et contulerimus, velimusque Casparum Békes in dominium ejusdem totius Juris praefatorum nobilium ipsorum haeredum et posteritatum utriusque sexus universarum, in praedicto castro et Terra de Fogaras, ac cunctis pertinentiis ejus praedictis habiti per Te legitime facere introduci; Proinde fidelitati Tuae harum serie committimus ac mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus ad facies praedicti Castris et Terrae Fogaras, nec non praescriptarum universarum pertinentiarum ejusdem vicinis, et commetaneis ejusdem in earum universis inibi legitime convocatis, et praesentibus accedens, introducas praefatum Casparem Bekes in Dominium praescripti totius Juris saepe factorum nobilium utriusque sexus hominum superius nominatim expressorum, eorumque haeredum et posteritatum universarum in majestatem nostram per eosdem modo antelato translatis et transfusi, ac per nos praefato Casparo Békes donati, in eisdem Castro et Terra Fogaras ejusdemque cunctis praedictis pertinentiis habiti, statuasque idem eidem, ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis, jure sibi ex praemissis incunben: perpetuo possiden. si non fuerit contradictum. contradictores vero, si qui fuerint, evoces, eosdem ibidem ad 14-um diem a die hujusmodi contradictionis fienda computandum in curiam nostram Regiam, nostram scilicet praesentiam rationem contradictionis ipsorum reddituros. Et post haec Tu hujusmodi Introductionis, et statutionis Tuae seriem cum contradictorum et evocatorum si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui praemissae statutioni intulerunt, nominibus et cognominibus, terminoque assignato, ut fuerit expedita, nobis terminum ad praedictum fideliter referre, vel rescribere debeas et teneris. Secus non facturi etc. Praesentibus perlectis exhibenti restituitis. Datae in Civitate nostra Alba Julia penultimo die mensis Julii a. D. 1568.

Quibus receptis idem magister protonotarius no-

ster mandato nostro obedire volens, secundo die mensis Augusti ejusdem anni praescripti, ad facies praedicti Castri et Terrae Fogaras, nec non ejusdem universarum praescriptarum pertinentiarum vicinis et commetaneis ejusdem, et earumdem Prudentibus videlicet et circumspectis Vincentio Riemer Villico, et Nicolao Cozke, Joanne Fazakas Juratis Civibus in Opido nostro N.-Senk, Christoforo Angier Villico, Martino Hefder, Christoforo Tokács in Kis-Senk; Antonio Menyhart Villico, Ambrosio Rompert, Clemente Gyzert in N. Sáros<sup>1)</sup>, Benedicto Téglás, Erasmo Kerekes, Andrea Kobler in Nagy-Patak<sup>2)</sup>, Progota Vavota Kenezio, Zaol Szakadáti, Stanislao Parkhia in Bohotz ad Nagy-Senk, Petro Teureok Judice, Luca Nagy, Valentino Benedek in Halmágy; Emerico Varcorize Judice, Luca Farkas, Laurentio Helvic in Felmer; Sztán Popa Kenezio, Szturza Bukos, Opra Bunya in Solna; Gasparo Sombory, Ambrosio Bereczki, Andrea Rigo in Sombor, ad Kevhalom; Francisco Kováth Villico, Emerico Kobor, Thoma Thefde Juratis civibus Sárkány ad Brassovienses; Valentino Nagy Villico, Benedicto Geréb, Gregorio Literato Juratis Civibus in Kertz; Koman Pele Kenezio in Glómboka, Stanislao Franczilla Kenezio, Marco Marc cive in Földvár; Opra Klus Kenezio in Clukor ad Cibiniensem Sedes nostras pertinentes; Opra Rekitta Kenezio, Petro Dragul Christofori et Laurentii . . . Thomory in Kövesd<sup>3)</sup> in Galácz,<sup>4)</sup> Sorbán Bune Kenezio Valentini Margordai, et Sztan Dan Francisci Zát de Cibinio Egregiorum nobilium Jobbagionibus in Vifalio<sup>5)</sup> Possessionibus residen. in personis eorundem Dominorum suorum inibi legitime convocatis et praesentibus accessisset, introduxissetque praefatum Gásparum Békes in Dominium praescripti totius Juris annotatorum nobilium utriusque sexus hominum, superius in tenore Literarum nostrarum Introductoriarum et Statutoriarum nominatim conscriptorum, suorumque haeredum et posteritatum Universarum in eodem praedicto Castro et Terra Fogaras, ejusque universis pertinentiis habitis per ipsos in nos translatis et transfusi, ac per nos eidem Caspari Békes donati, ac statuisset idem eidem ipsiusque haeredibus, et posteritatibus universis Jure sibi ex praemissis incumbente jure perpetuo possiden. tribus diebus legitime in faciebus ejusdem Castri et Terrae Fogaras, suarumque pertinentiarum moram faciendo, nullo penitus contradictore coram ipso apparente. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Literas nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas eidem Caspari Békes ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis, jurium suorum ad cautelam uberiolem, dandas duxi-

mus et concedendas communi justitia requirente. Datum in Civitate nostra Alba Julia 11. mensis aug. anno Domini 1568.“

Nos igitur praemissa humillima supplicatione annotati Caspari Békes nostrae, modo, quo supra, porrecta majestati, Regia benignitate exaudita, elementer et admissa, praescriptas Literas Testimoniales non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sua parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes, praesentibus Literis nostris de verbo ad verbum sine diminutione aut augmento aliquali insertas, et inscriptas, ac in formam Privilegii nostri redactas, quoad omnes earum continentias, clausulas, puncta, et articulos, acceptamus, approbamus, ratificamus, ac pro memorato Caspare Békes, ejusque haeredibus, et posteritatibus universis perpetuo valituras gratiose confirmamus. In cujus rei memoriam et firmitatem perpetuam praesentes Literas nostras Privilegiales, pendentis, et authentici sigilli nostri munimine roboratas, eidem Caspari Békes ejusque haeredibus et posteritatibus Universis dandas et concedendas duximus. Datum per manus Reverendissimi Michaelis Chyaky summi cancellarii et consilarii nostri fidelis nobis sincere dilecti, in Civitate nostra praedicta Alba Julia 1. die mensis Septemb. eodem praescripto anno Domini 1568.

Hae Donationales confirmatae sunt per Maximilianum Imperatorem, ac Regem Viennae 3. Junii 1573.

Harum Copia habetur in Collect. mst. Com. Szekelyiana Bibl. collegi Reform. Claudp. T. III. p. 433. (Va urma.)

Nr. 110/1874.

### Procesu verbale

luatu in siedint'a lunaria a comitetului asociatiunei transilvane, tienuta in 23 Iuniu cal. nou 1874, sub presidiulu dn. vice-presiedinte Iacobu Bolog'a, fiendu de facia dn. membrii: P. Dunc'a E. Macellariu, I. Tulbasiu, Const. Stezariu, I. V. Rusu si I. Cretiu.

§ 52. Secretariulu II. raportéza, cumu-cà dn. Em. Gradişteanu, membru alu curtiei de conturi in Bucuresci, a tramesu pretiulu obvenitoriu pentru câte unu esemplariu dein Transilvani'a de pre anii 1869, 1873, in sum'a de 2 galb. (Nr. 69, 1874).

Se iea spre scientia, si banii tramisi se transpunu la cass'a asociatiunei.

§ 53. Directiunea despartimentului cerc. alu Brasiovului (I.), asterne protocolulu siedintiei subcomitetului dein 25/13 Maiu a. c.

Dein amentitulu protocolu resulta, cumu-cà respectivulu subcomitetu, in numit'a siedintia, intre alte afaceri curente, s'a ocupatu cu punerea in lucrare a conclusiunei comitetului centrale dein 12. Maiu a. c. Nr. 94, relativu la modificarea regulamentului, privitoriu la infientiarea unei sectiuni a despartimentului pentru infrenarea poporului dela beuturile spirituóse, in consonantia cu determinatiunile coconprene in § 5. dein regulamentulu asociatiunei.

<sup>1)</sup> Sedis Sink.

<sup>2)</sup> Nád Patak S. Sink.

<sup>3)</sup> Kövesd C. Albae Super.

<sup>4)</sup> Galácz ibid.

<sup>5)</sup> Ujfalu ibid.

Totu odata in numit'a sedintia a subcomitetului, s'au emisu dispositiuni asupr'a modalitatiei incassarei tacselor restante dela membrii asociatiunei. (Nr. 101, 1874).

Se iau spre scientia.

§ 54. Dn. Vasiliu Popoviciu dein Orsiov'a, cu privire la colectiunea de numi vechi a dn. Lazaridis, oferita pentru a se cumpara pre seam'a asociatiunei, rescrie cumu-cà, dupa ce acolo in locu nu se afla barbati de specialitate, cari cestionat'a collectiune se o supuna la esamenare dupa valórea istorica a numiloru respectivi, comitetulu se binevoiesca a luá asupra'si insarcinarea pe a ingrigi de esaminarea numitei collectiunei prein barbati competenti. Spre care scopu, in urm'a avisarei, nu va lipsi a o tramite incóce numai decatu. (Nr. 103, 1874).

Se decide: cá amentitulu dn. Vasilie Popoviciu, se se poftésca a tramite numai decatu incóce, cestionat'a collectiune, spre a se poté esamina prin barbati de specialitate.

§ 55. Stipendiatului asociatiunei, Petru Deheleanu, ascultatoriu la facultatea filosofica in Gratiu, dein motivulu starei deplorabile, in carea se afla dein lips'a midilóceloru necesarie la subsistentia, cere a i se conferi unu ajutoriu, respective unu imprumutu de 100 fl. v. a. (Nr. prot. ag. 105, 1874).

Se decide: a i se resolvi suplicantelui, cumu-cà dein ponderósele motive aduse in amentit'a cerere, i-se acorda ajutoriulu, respective imprumutulu cerutu de 100 fl., inse numai pre langa aceea conditiune, cá densulu, prein actu formale, se se deoblige, cumu-cà in restempu de 3 ani, dupa absolvarea studiiloru, va refundá la asociatiune, numit'a sum'a.

§ 56. Directiunea despartimentului cercuale alu Fagarasiului (II.), asterne protócolulu adunarei generali cerc. tienuta in 3. Maiu a. c. la Cohalmu (Rupea).

Dein amentitulu protocolu resulta, cumu-cà adunarea gen. cercuale intre alte afaceri s'a ocupatu cu urmatóriele:

1) S'a decisu a se emite provocari cátra agenturile comunale, cá acelea se desvólte una activitate mai mare, si agentur'a dein Cohalmu s'a dechiaratu de agentura centrale pentru scaunulu de aceeași numire (p. 3.)

2) S'a decisu, cá cererea lui Vasiliu Siandru dein Vistea inferióre, pentru conferirea unui ajutoriu pre sém'a fiului seu, aplecatu la meseri'a de cismariu in Fagarasiu, se se substerna comitetului centrale spre luare in consideratiune (p. 5.)

3) S'a raportatu despre banii incursi cu acea ocaziune in favórea fondului asociatiunei (p. 7.), si totu-odata dn. casariu alu despartimentului Nicolau Cipu tramite la asociatiune 104 fl. cá tace de membrii ordinari vechi si noi, si oferte; 13 fl. pentru fondulu academiei, retienendu pentru bugetulu, respective pentru spesele despartimentului 51 fl. 80 cr.

4) Dn. pretore Georgie Pop Gridanulu, a tienutu un'a disertatiune (ex abrupto) despre tempu, folosirea lui, si despre meserii (p. 8.)

In fine,

5) S'a defiptu adunarea cerc. viitória la Voil'a, pre lun'a lui Octovre a. c. (p. 10.) (Nr. prot. ag 108, 1874).

Conclusiune. Lucrarile amentitei adunari gener. cercuale se iau spre cea mai placuta scientia.

Cu privire la cererea lui Vasilie Siandru de sub p. 2)

se se rezolveze, cumu-cà, dupa ce ajutóriale destinate pentru meseriési pre anulu 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub>, s'au impartitu dejá inca in Novembre 1873, cererei respective acum nu i-se póte satisface, ci se se indrumeze a concurge la ajutóriele, ce se voru preliminará de proxim'a adunare generale pentru anulu asoc. 187<sup>4</sup>/<sub>5</sub>.

Cu privire la p. 3). Subcomitetulu resp. se se recerce a ingrigi, cá pre viitoriu preliminarulu de bugetu statoritu dein partea adunarei gen. cercuali, la propunerea subcomitetului, conformu §-lui 18 dein regulamentul asoc. se se astérna incóce spre aprobare. Asemenea se se asterna si ratiunile despre perceptiunile si erogatiunile despartimentului respectivu.

In fine, secretariatulu se insarcinéza a spedá pentru membrii ord. noi respectivele diplome.

§ 57. Societatea de lectura „Petru Maioru“ dein Bud'a-Pest'a, cere a i se tramite pre sém'a bibliotecei, cate unu esemplariu gratuitu dein Transilvani'a, de pre anii 1868—1872 (Nr. 109, 1874).

Se decide: a se espedá numitei societati esemplariale cerute dein Transilvani'a dein 1869—1872, cu observarea, cá de pre an. 1868, nu se afla esemplaria disponibile.

§ 58. Comisiunea esmisa in sedinti'a comitetului dein 12. Maiu a. c. cu insarcinarea de asi dá parerea, si respective a raportá in privinti'a motiuniloru facute de dn. secretariu I., G. Baritiu, in scrisóri'a sa dein 28. Aprilie a. c., prein referentele seu, I. V. Rusu, presentandu'si raportulu, face urmatóriele propuneri:

1) In cátu pentru motiunea relativa la modalitatea, cá cum s'ar poté exoperá decopiarea de documente istorice dein archivulu natiunei sasesci, si celu alu comandei generale, comisiunea propune, cá comitetulu se benevoiesca a exmitte dein senulu seu, doui membrii in persónele Domniloru: Iac. Bolog'a si Baronu Ursu, cari, pre cale confidentiale, se-si i-a ostenéla a se informá dela locurile competente, despre potenti'a, cumu si despre modalitatea, prein carea s'ar exoperá necesari'a concesiune, pentru decopiarea documenteloru istorice, relative la istori'a Transilvaniei, si apoi, pre baza acelorlu informatiuni, se se faca dein partea comitetului ulterorii pasi, ce se voru affá de lipsa pentru realizarea scópului intentionatu.

2) Ce se tiene de motiunea relativa la escrierea de premia pentru cea mai buna traductiune pre limb'a romana a regulamentului de exercitiu militariu, cum si pentru elaborarea celei mai bune gramatece germano-romane, destinate mai alesu pentru oficiari: comisiunea, dein considerarea aduncu semtitei necesitati de operele indigitate, propune, cá comitetulu se benevoiesca in preliminarulu seu de bugetu, substernendu proximei adunari generali, a prevedé unu premiu amesuratu pentru cea mai buna traducere romana a regulamentului de exercitiu militariu, cumu si pentru elaborarea celei mai bune gramatice germano-romane, inse cu acea observare, cá ambele acele opere se fia scrise intr'o limba, pre cátu se póte mai popularia, si corespondietória naturei lucrului si naturei limbei romane, mai alesu cu respectu la terminii tehnici, usitati in scientiele militari, si totu odata la finea gramatecei se se adauge unu glossariu, in carele mai alesu, se se coprendia in traducere romana, terminii tehnici militari, espli canduse genuinulu intielesu alu acelora. In fine,

3) In câtu se tiene de motiunea relativa la crearea de premia, respective stipendia pentru celi mai buni elevi romani dela vreo scóla militaria, ori celi mai buni studenti ostasi dein scólele regimenteloru, ce se completéza dein Transilvani'a: comisiunea, de si in principiu recunósce si apretieza insemnatarea respectivei motiuni: totusi considerandu de o parte impregiurarile materiali ale asoc., de alta parte considerandu numeroásele si multifarietele recerentie reclamate de scopurile asoc. nu se semte in positiune de a poté face acum vreo propunere meritoria in obiectulu cestiunatu, ci opineza, cá pentru incuragiarea romaniloru la imbracisiarea mai cu caldura a carierei militare, se se lucre cu totu zelulu, pre alte cali corespondietórie si prein alte midilóce ducatórie la scopu, cum de esemplu: cu ajutoriulu scóleloru popularie, in care se se introduca gimnastic'a cu respectu deosebitu la exercitiulu militariu, apoi se se popularizeze acést'a idea salutaria, atátu pre calea diuarieloru romane, câtu si in viati'a practica, indemnandu si incuragiandu pre tenerime la imbracisiarea unei cariere atátu de importante si onorifice. (Vedi Nr. prot. 82 si 94, 1874).

Punenduse la discussiune propunerile amentite, pos. 1—3, acele adoptanduse in totu coprensulu, se redica la valóre de conclusu.

§ 59. Se adopta ordinea lucrarieloru pentru adunarea gen. proxima a asoc. tienende in oppidulu Deva la 10. 11. Augustu cal. nou a. c. si se decide: a se tramete spre publicare in fói'a asociatiunei.

§ 60. Comissiunea bugetaria esmisa in siedinti'a comitetului dein 8. Iuliu 1873, in persónele dn. Bar. Ursu, Dr. I. Nemesiu si I. Cretiu, se poftesce a luá asupra'si insarcinarea de a pregati bugetulu preliminaru si pre anulu asoc. 1874/5, si totu-odata se mai alegu alti dn. membrii in trens'a in persónele dn. Const. Stezariu si I. V. Rusu.

Totu acést'a comisiune se insarcinedia si cu esaminarea socoteleloru cassei si cancelariei asoc.

§ 61. Dn. consiliariu, E. Macelariu, dein considerarea de o parte, cá in unele parti inca nu s'au infientiatu despartimentele cercuali ale asoc. prevediute in § 13. dein regulamentu, de alta parte si dein considerarea, cá si unele deintre despartimentele degiá infientiate nu ar' desvoltá activitatea receruta, respective nu tienu adunari gen. cercuali etc., propune, cá comitetulu se benevoiésca a emite dispositiuni, respective provocari, atátu càtra colectorii resp. pentru infientierea câtu mai curenda a despartimenteloru cercuali in acele parti, unde degiá, dupa tote provocarile, pàna acum nu s'au infientiatu, câtu si càtra directiunile, respective subcomitetele despartimenteloru, cá acele se satisfaca deobligamenteloru coprense in §§ 10, 12, 15 si 16 dein regulamentulu asoc., cá asffeliu se se póta raportá proximei adunari generali. (A se vedé si protoc. siedintiei comitetului dein 3. Martiu 1873, § 23).

Acést'a propunere se primesce si se redica la valóre de conclusu, cu acelu adausu, cá dn. colectorii dein acele parti, unde nu s'au infientiatu degiá despartimentele cestiunate, se provóca a raportá totu odata despre cauzele, dein care acele nu s'au potutu infientiá pàna acum, seau déca cumuva nu suntu prospecte de infientiare pre venitoriu.

§ 62. Dn. cassariu Const. Stezariu, propune, cá comitetulu se benevoiésca a recercá pre directiunea, respective subcomitetulu despartimentului cercuale alu Sighisioarei(XXI), cá acela se respundia la cass'a asoc. câtu mai curendu sum'a de 42 fl. 25 cr. v. a., ce s'a fostu anticipatu dein fondulu asoc. inca in 6. Decembre 1870, pentru infientierea unui depositu de carti pentru scólele popularie dein despartimentulu resp.

Propunerea se primesce.

§ 63. Se presentéza urmatóriele carti, daruite pre sém'a bibliotecei asoc. si anume:

a) dela Il. Sa dn. Inspectoru scol. reg. Albertu Bielz opulu intitulatu: „Die dakischen Tetradrachmen Siebenbürgens“ Ed. Sibiiu 1874;

b) dela Reuniunea pentru cunoscenti'a patriei: „Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde.“ Tom. 11 vol. 5;

c) Revist'a contemporana pre lun'a lui Maiu 1874, oferita de Redactiunea resp.; in fine,

d) Bolletino del la Societa Geografica Italiana. Roma 1874.

Cartile daruite se primescu pre langa expressiunea recunoscentiei protocolarie, si se transpunu dn. bibliotecariu spre ale petrece in registrulu bibliotecei asoc.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede dn. membrii: Dunc'a, Macelariu si Tulbasiu.

Sibiiu, datulu cá mai susu.

Iacobu Bologna mp.  
vicepresiedinte.

I. V. Rusu mp.  
secret. II.

S'au cetitu si verificatu: Sibiiu 24. Iuniu 1874.

P. Dunc'a mp. E. Macelariu mp. I. Tulbasiu mp.

## Bibliografia.

Productele literarie si scientifice se inmultiescu in limb'a nóstra, asia dicundu, pe fia-care di, nu numai in traductiuni, ci si in multe opuri originali, deintre care unele de multu dorite; de aceea continuamu si noi anuntjurile sub acésta rubrica cu adevarata placere sufletésca. Éta cá astadi publiculu lectoriu are in man'a sa si:

Istori'a revolutiunei romane dela 1821, astep-tata de multi ani cu mare doru, scrisa de C. D. Aricescu, directoriu alu Archiveloru statului, cunoscutu dein mai multe scrieri ale sale, publicate in prosa si in poesía. Acésta s'a tiparitu in Craiova, in editur'a typografie romane G. Chitiu si I. Theodoreanu 1874, in duoé volume, formatu mare cá de lexiconu. Vol. I. coprende insasi histori'a, scrisa intr'o limba, pe care o póte intielege ori-cine, éra nu numai literatii; auctoriulu e petrunsu de amórea adeverului, cá si de foculu sacru alu libertatiei nationale in sensulu sublime alu cuventelui. Portretulu lui Teodoru Vladimirescu, erou si martiru alu patriei si natiunei, insocitu de biographi'a lui, stà in fruntea istoriei, insocita de alte biografii, cumu a generariului rusescu Alexandru Ipsilantis, capu alu revolutiunei grecesci, apoi a episcopului Ilarionu, capitaniu Iordache, Sava, Caravia, Farmache, Jianu, Cãrjaliu. Vol. II. coprende documentele la care se provóca auctoriulu in histori'a sa. Ori-cine va lua in mana acésta historia a primei regeneratiuni nationale produse prin sabia, nu o va depune pàna la ultim'a pagina. Pretiulu 10 lei, (la redact. Transilvaniei numai cu 8 l. n. séu 3 fl. 60 cr. v. a.)

Ori-care va lua in mana histori'a scrisa de dn. Aricescu, va tiencã alaturea si viet'i'a lui G. Lazaru, scrisa de dn. P. Poenariu.